

Siktlinjeanalys och antikvarisk konsekvensanalys

Sicklaön 82:1, Nacka kommun

Siktlinjeanalys och antikvarisk
konsekvensanalys,
Sicklaön 82:1, Nacka kommun

Dokumentdatum: 2022-04-28

Beställare: Nacka kommun, genom Balder

Kontaktperson: Annika Eriksson, Balder

Framställt av: Norconsult AB

Författare: Emy Lanemo, Norconsult

Interngranskare: Lisa Sarban, Norconsult

Avståndsvyer: Kjellander Sjöberg

Foto vyer: Oscar Barkenbom

Övriga foton: Norconsult om inget annat anges

Innehållsförteckning

1. Sammanfattning.....	4
2. Inledning.....	5
Bakgrund.....	5
Uppdraget.....	5
Metodik och avgränsning.....	5
3. Planeringsförutsättningar.....	6
Planområdet och förslaget.....	6
Aktuella planer av betydelse.....	6
Tidigare ställningstaganden.....	6
4. Förutsättningar.....	8
Övergripande landskapsbild och siluett.....	8
Riksintresset Norra Boo m.fl.....	10
Riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården [AB 115].....	12
5. Studerade vyer.....	14
6. Konsekvensbedömning.....	36
Påverkan och effekt.....	36
Potentiella konsekvenser.....	37
7. Källförteckning.....	39
8. Bilaga 1.....	40

1. Sammanfattning

Sammanfattning

Planförslaget omfattar två högre byggnadskroppar med ett våningsantal om 30 respektive 40 våningar, de s.k. Tornen. Inom fastigheten planeras även för fem sammanhängande byggnadsvolymer om 5 till 9 våningar som inramar fastigheten mot väst. Enligt Höga hus i Nacka stad lämpar sig planområdet väl för en högre byggnad som kan fungera som ett riktmärke och en västlig entré till Nacka Stad.

Siktlinjeanalysen omfattar en analys av planförslagets påverkan på landskaps- och stadsbilden längs med Nackas norra kust samt riksintressena Norra Boo – Vaxholm – Oxdjupet – Lindalssundet och Stockholms innerstad med Djurgården. Även vyer inom planområdets närområde mot Färgfabriken Klinten som idag utgör ett landmärke har studerats. Planförslagets påverkan på byggnaden Klinten samt på omgivande kulturmiljö analyseras i en separat kulturmiljöanalys. Totalt tio vyer har studerats genom 3D-modellering, och relevanta stadsrum har platsbesökts.

Nedan ges en sammanfattning av framtagen bedömning.

Sett från Värmdövägen och Värmdöleden mot öst kommer Färgfabriken Klinten att förlora sin roll som karaktäristiskt landmärke vid infarten till Nacka. Läsbarheten av fasadens och byggnadens roll som reklampelare för verksamheten minskar därmed kraftigt. Sett från öst kvarstår rollen som landmärke delvis.

De föreslagna byggnadsvolymer om 30 respektive 40 våningar kommer att bli ett nytt påtagligt inslag i stadsbilden, både sett från delar av Stockholms innerstad – såsom Skeppsbron, Nybroviken, Strandvägen och Solliden- och från stora delar av Stockholms inlopp. Trots att de föreslagna volymerna blir ett nytt inslag kring Stockholms vattenrum bedöms förslaget inte påverka riksintresset Stockholms innerstad. Detta för att volymerna

Vy från Solliden mot Västra Sicklaön. Planförslagets byggnadsvolymer visas tillsammans med föreslagen volym för Sickla stationshus.

uppförs utanför staden, och inte innebär en direkt påverkan på Stockholms front mot vattnet eller stadens siluett. Förslaget kommer dock ge viss påverkan på Södermalms siluett vid Ersta trädgård.

2. Inledning

Bakgrund

Nacka kommun är en del av en storstadsregion som växer fort och västra Sicklaön ligger i gränslandet till Stockholms innerstad. Projektet ingår i Nacka stad - ett nytt, tätt och blandat område som ska skapas på västra Sicklaön. 13 500 nya bostäder och 10 000 nya arbetsplatser ska byggas på västra Sicklaön till år 2030 i samband med att tunnelbanan byggs ut till Nacka.

Aktuell detaljplan för fastigheten Sicklaön 82:1 m.fl. tas fram med syfte att pröva möjligheten för cirka 250 nya bostäder, kontor och handel. Ny bebyggelse ska kännetecknas av god gestaltning och spännande arkitektur då planområdet har potential att vara en port till Nacka. Projektområdet är i skriften Höga hus i Nacka stad (antagen av kommunstyrelsen 2016-01-11) utpekad som en lämplig plats för att pröva hög bebyggelse om upp till 30 våningar. Enligt de antagna förhållningssätten ska bebyggelse med upp till 30 våningar genomföras genom parallella uppdrag/arkitektävling med anledning av att de kommer att synas på långt håll och från olika synvinklar. Ett parallellt uppdrag för exploateringen av platsen genomfördes vintern 2017–2018.

Uppdraget

Planförslaget omfattar två högre byggnadskroppar med ett våningsantal om 30 respektive 40 våningar, de s.k. Tornen. Inom fastigheten planeras även för fem sammanhängande byggnadsvolymer om 5 till 9 våningar som inramar fastigheten mot väst. Enligt Höga hus i Nacka stad lämpar sig planområdet väl för en högre byggnad som kan fungera som ett riktmärke och en västlig entré till Nacka Stad. Beroende på hushöjd bedöms riksintresset för kulturmiljö utmed norra kusten kunna komma att påverkas. Ett urval avståndsvyer har därför studerats med hjälp av 3D-modellering, och en analys av planförslagets påverkan på landskapsbilden längs

med Nackas norra kust samt riksintressena Norra Boo – Vaxholm – Ox djupet – Lindalssundet och Stockholms innerstad med Djurgården har tagits fram.

Föreliggande siktlinjeanalys togs fram i samband med planarbete under år 2020, och har inför samråd av detaljplanen 2022 uppdaterats och kompletterats med ytterligare fyra vyer på begäran av Nacka kommun.

Metodik och avgränsning

Analysen avgränsas till de effekter och konsekvenser som Analysen avgränsas till de effekter och konsekvenser som detaljplanen kan få för de två aktuella riksintressena för kulturmiljövård. Konsekvensanalysen har därför utgått från de uttryck och egenskaper som hör till riksintresset och som är relevanta i förhållande till planen. Miljöns riksintressanta egenskaper består av de fysiska uttryck - objekt, karaktärsdrag, strukturer, funktioner och visuella samband - som gör den riksintressanta historien läsbar i landskapet. Med riksintressanta uttryck som är relevanta för planen, menas här sådana egenskaper som direkt eller indirekt kan påverkas av detaljplanen.

Enligt Riksantikvarieämbetets handbok för tillämpning av Kulturmiljövårdens riksintressen ska en bedömning av en åtgärds inverkan på ett riksintresse ta hänsyn till att:

- Olika kulturmiljöer är olika känsliga eller mottagliga för olika typer av förändring och tillägg. En miljö som karaktäriseras av en avgränsad tidsperiod kan vara mer känslig för nya dominerande inslag, medan en miljö som snarare karaktäriseras av utvecklingen av en specifik verksamhet över tid kan vara känslig för tillägg som saknar samband med den verksamheten
- Olika typer av påverkan kan medföra skada.
- En påverkan kan bl.a. bestå i att något försvinner eller tillkommer, att visuella samband och siktlinjer påverkas, att rörelsestråk ändras eller att tillgängligheten till miljön förändras. Påverkan kan också vara direkt eller indirekt.
- Skadan kan vara mer eller mindre omfattande.
- Skadans omfattning beror på vilka av riksintressets egenskaper som påverkas och hur mycket. Är det bärande och centrala uttryck för riksintresset som påverkas, eller sådana uttryck som stödjer och stärker läsbarheten? Vad består skadan i? Innebär den att uttrycken försvagas eller förloras och förvanskas?

Styrande för den samlade bedömningen av planens konsekvens för riksintresset är i hur hög grad miljön fortsatt kommer att karaktäriseras av eller kunna återspegla det riksintressanta kulturhistoriska sammanhang som ligger till grund för utpekandet. Planens påverkan på både miljön som helhet och på de enskilda objekt som är av betydelse för miljöns läsbarhet ska bedömas.

3. Planeringsförutsättningar

Planområdet och planförslaget

Projektet omfattar ett område som är cirka cirka 7 300 kvadratmeter stort och är beläget söder om Värmdöleden, Saltsjöbanan och Värmdövägen. Planområdet ligger i en lågt liggande sprickdal som löper i ost-västlig riktning och längs vilket Värmdövägen sträcker sig. Fastigheten omfattar idag lägre industri- och kontorsbebyggelse av varierande ålder samt den f.d. färgfabriken Klinten, som med sina fyra våningar och karaktäristiska rutmålade fasad dominerar fastigheten och utgör ett välkänt landmärke längs med Värmdöleden.

Planförslaget omfattar två högre byggnader om 30 respektive 40 våningar, de s.k. Tornen placerade i vinkel i fastighetens sydöstra del, samt fem huskroppar om 5-9 våningar placerade i souterräng längs mot trafikplats Lugnet, den s.k. Fronten. Detaljplanen tas fram med syfte att pröva möjligheten för cirka 250 nya bostäder, kontor och handel.

Aktuella planer av betydelse

På västra Sicklaön skapas ett nytt, tätt, blandat område, det s.k. Nacka stad. Den blå tunnelbanelinjen förlängs till Centrala Nacka med tre stationer; Sickla, Järla och Nacka. Ett avtal är upprättat mellan Nacka kommun, staten och Stockholms region där Nacka kommun förbinder sig att bygga 13 500 bostäder på västra Sicklaön (Nacka stad) och staten och regionen förlänger tunnelbanelinjen till Nacka.

Ett flertal detaljplaner som avser högre bebyggelse inom områden utpekade i PM Förhållningssätt till höga hus i Nacka är under framtagande. Sammantaget kan dessa planer påverka hur aktuellt projekt Nacka port uppfattas i landskapet. Detaljplan Sickla stationshus vann laga kraft i december 2021. Detaljplanen medger bland annat en byggnad om 23 våningar och högsta angiven totalhöjd

Karta från Förhållningssätt till höga hus i Nacka stad.

om 115 m. Denna byggnadsvolym har inkluderats i avståndsvyerna.

Tidigare ställningstaganden

Nacka kommuns översiktsplan "Hållbar framtid i Nacka" (2012) och reviderad översiktsplan (2018) anger ett antal stadsbyggnadsstrategier, varav en är att skapa en tätare och mer blandad stad på västra Sicklaön. För projektområdet anger översiktsplanen "tät stadsbebyggelse".

PM Förhållningssätt till höga hus i Nacka stad antogs år 2016 av kommunstyrelsen. Rapporten är ett beslutat un-

derlag som presenterar ett övergripande förhållningssätt till högre bebyggelse i Nacka, och syftar till att fungera som stöd till stadsbyggnadsprojekten inom Nacka stad. Ett antal lämpliga lokaliseringar där höga hus kan provas pekas ut. Klinten, Nacka C och Skvaltån identifieras som platser där bebyggelse med upp till 30 våningar kan provas, dessa ska genomföras genom parallella uppdrag/arkitekttävling med anledning av att de kommer att synas på långt håll och från olika synvinklar. Planförslagets ena torn överstiger de 30 våningar som anges i förhållningssätten.

PM med Förhållningssätt för hantering av riksintresset Stockholms farled och inlopp (AB 51, 58) i området kring Svindersviken togs fram av Nacka kommun år 2021. I PM:et görs en precisering av riksintressets värden och känsligheter i området kring Svindersviken. De känsligheter som bedöms vara relevanta för aktuellt projekt anges på sidorna 36-37.

Länsstyrelsens tidigare ställningstaganden

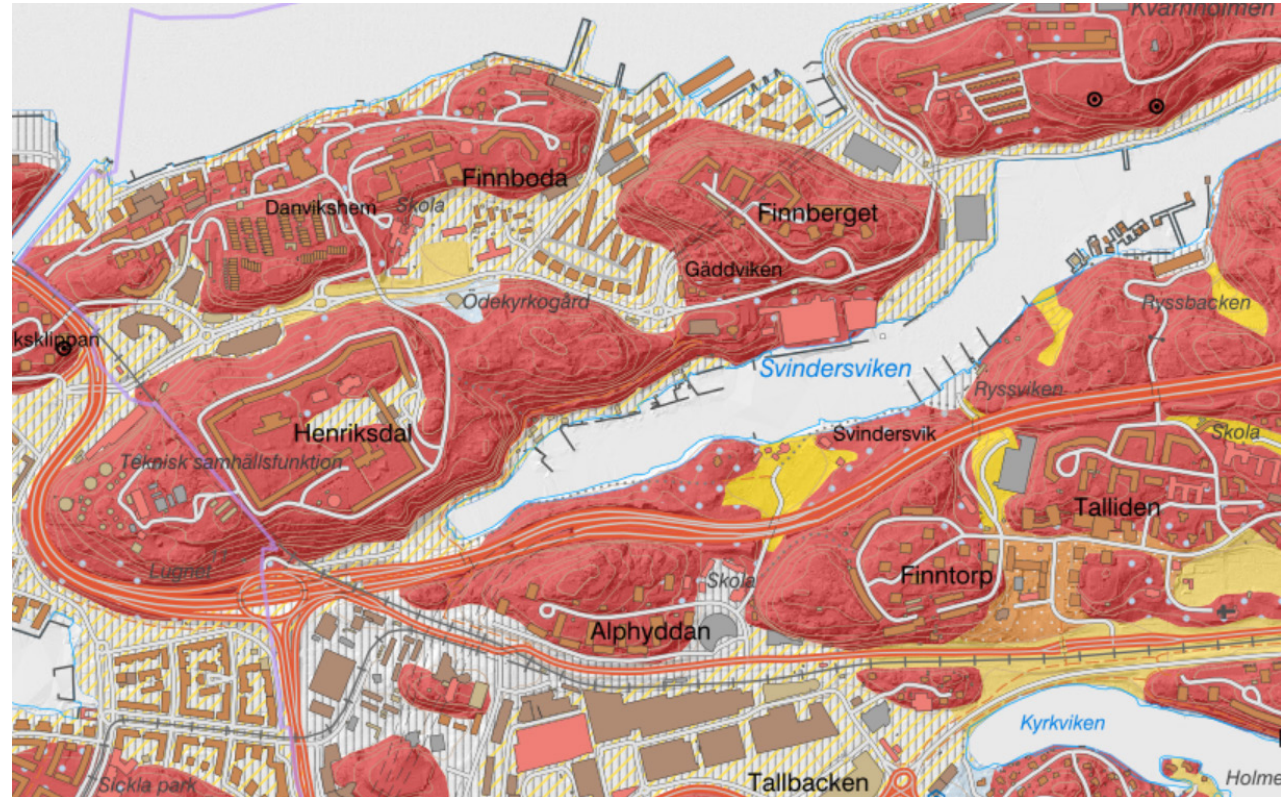
I samband med framtagande av ovanstående PM har Nacka kommun gjort en genomgång av länsstyrelsens tidigare ställningstaganden. Yttranden över detaljplanerna Kvarnholmen, Danvikshem, Alphyddans studentboende och Sickla stationshus har gått igenom. Genomgången visar sammantaget att Länsstyrelsens bedömning är att tillkommande bebyggelse inte ska dominera befintliga värden i volym, höjd eller uttryck, den ska inte heller konkurrera med befintliga landmärken. Vidare är det viktigt är att skärgårdsnaturen och den så kallade "gröna foten" fredas från bebyggelse så att skärgårdsnaturen framträder. Intrång i den gröna foten ska undvikas och landskapets topografi och trädlinje ska inte störas av dominerande bebyggelse. Länsstyrelsen ser gärna att man ökar förståelsens för området historia. Bebyggelsen bör gestaltas på ett sådant sätt att hänsyn tas till riksintresset och de värden riksintresset ska skydda.

4. Förutsättningar

Övergripande landskapsbild och siluett

Nacka kommun vilar på en urbergsplatå som sönderskuren av sprickdalar har bildat ett starkt kuperat landskap där de högsta punkterna når 60–70 meter över havet. De markanta förkastningsbranterna som utmärker Nackas norra strand utgör en del av den förkastningsspricka som fortsätter in i Stockholm och som gett upphov till de karaktäristiska branterna vid Stadsgården och Söder Mälarstrand. Strax söder om de dramatiska höjdryggarna längs med kustremsan sträcker sig sprickdalar i ost-västlig riktning till vilka infrastrukturstråken har lokaliserats. De högsta höjderna har bebyggts med samlad bostadsbebyggelse först under 1900-talets mitt och dess ofta högresta punkthus och lameller utgör idag karaktärskapande inslag i Nackas siluett.

Sett från vattenrummen i Strömmen och Nybroviken är den branta topografin och bebyggelsens anpassning efter densamma påtaglig. Danvikshems markanta siluett och dess placering ovan de gröna branterna är ett dominerande inslag. Saltsjöqvarns höga och kompakta bebyggelse med sina fasader vända ut mot vattnet och sin till topografin anpassade bebyggelse utgör en välkänd landskapsprofil utmed Stockholms inlopp. Trots tillkommen bostadsbebyggelse kan den branta topografin uppfattas. Henriksdalsbergets borgliknande bebyggelse med sin långsträckt byggnadskropp och jämna siluett är uppförd på Stockholms innerstads högsta punkt med 57 m ö h, och utgör ett landmärke invid Stockholms vattenrum. Ett annat välkänt inslag i området är vattentornet och skorstenen. Med sina skulpturala former och råa betongytor fungerar de som landmärken i landskapet. Henriksdals reningsverks höga skorsten och Gröna lunds högsmala anläggningar ger sammantaget ett betydande inslag av smala vertikaler.

Jordartskarta med höjddata. Källa: SGU

Mötet mellan Stockholm och Västra Sicklaön markeras av den glesare bebyggelsen utanför stenstadens gränser, Fåfången med sin trädinramning av tuktade lindar och Danviksklippans punkthus med sina toppiga tak. Västra Sicklaöns norra kust utgör en viktig del av Stockholms vattenrum.

Henrikdalsbergets borgliknande bostadskomplex med det uppstickande vattentornet dominerar Västra Sicklaöns siluett sett från Nybroviken.

Riksintresset Norra Boo m.fl.

Hela Nackas norra kust ingår i Stockholms farled och inlopp. Miljön är utpekad som riksintresse för att den särskilt tydligt återspeglar skärgårdens betydelse för huvudstadens sjöfart, livsmedelsförsörjning, rekreativt liv och levnadsbetingelser för innerskärgårdens befolkning sedan medeltiden. Riksintressebeskrivningen för riksintresset Norra Boo – Vaxholm – Oxdjupet – Lindalssundet [AB 51, 58] återges i sin helhet i bilaga 1.

Riksintresset är geografiskt omfattande och sträcker sig även in i Lidingö, Vaxholms och Värmdö kommuner. Mot norr möter och överlappar riksintresset Nationalstadsparken, vilken omfattar Kungliga Djurgården och Fjäderholmarna. Den del av riksintresset som ligger inom Nacka kommun karaktäriseras av branta och till stor del obebyggda bergsluttningar med otillgänglig karaktär, från skärgården i öster till Nacka strand. Skärgårdskaraktären sträcker sig ända in till Stockholms vattenrum, och tar sig bland annat uttryck i naturgeografin med de flacka Fjäderholmarna och den branta och dramatiska topografin på farledens södra sida. Den punktvisa bebyggelsen, med sommarnöjesmiljöer som vuxit upp i anslutning till 1800-talets ångbåtsbryggor och som ligger insprängda i de i övrigt skogsdominerade förkastningsbranterna tillhör också skärgårdskaraktären. Väster om Nacka strand är landskapet mer urbaniserat, här visar bebyggelsen hur områdena närmast Stockholm successivt tagits i anspråk för sociala inrättningar, industrier och bostadsområden från 1500-talet och framåt. De framträdande siluetterna av industrimiljöerna vid framförallt Kvarnholmen och Salt-sjöqvarn utgör, tillsammans med Danvikshems nationalromantiska och dominerande byggnad, välkända siluetter längs med farleden in mot Stockholms vattenrum. Här har de senaste decenniernas utbyggnad av strandnära bostadsområden vid t.ex. Kvarnholmen och Finnboda påverkat fronten mot vattnet, och skapat en mer samman-

hängande bebyggelsefront från i stort sett Danvikstull till Nacka strand. Trots detta är bebyggelseklustren runt de tidiga industrimiljöerna fortsatt läsbara. Redan i höjd med Halvkakssundet erbjuds långa utblickar mot den södra strandens branta sluttningar, varierande bebyggelsekaraktär och tidiga, öppna utblickar mot Stockholms karaktäristiska siluett med Södermalms förkastningsbranter och stadens många kyrktorn.

Sammanfattning av relevanta värden och känsligheter från PM Förhållningssätt för hantering av riksintresset Stockholms farled och inlopp (AB 51, 58)

- Skärgårdslandskapet med sina branta sluttningar har ett högt värde för riksintresset. Det skapar både en fond till bebyggelseenheter längs med kusten, och mellanrum mellan de avgränsade bebyggelseenheter med sina avgränsade karaktärsdrag. Skärgårdslandskapet är bland annat känsligt för bebyggelse och anläggningar som höjer sig över skärgårdslandskapets siluett med trädtoppar eller bebyggelse och anläggningar mellan de avgränsade bebyggelseenheter som minskar avläsbarheten i topografin.
- Industrimiljöerna Finnboda och Kvarnholmen, med bevarad industribebyggelse och anläggningar som berättar om farledens betydelse för tidiga industrietableringar och de olika verksamheternas utveckling till 1900-talets mitt har ett högt värde för riksintresset. Industrimiljöerna är bland annat känsliga för ny bebyggelse och anläggningar som dominerar över industribyggnaderna och bryter mot industrimiljöns strukturer, volymer, bevarade flöden, samband mellan olika delar.

- Modernismens boendemiljöer i Henriksdal, och Finnberget är viktiga för vyerna från farleden. Miljöerna är bland annat känsliga för bebyggelse och anläggningar som bryter vyerna och siktlinjerna från och mot Farleden, samt för skalbrott med befintlig bebyggelse.

Förhållningssätt enligt Nackas kulturmiljöprogram (2011)

Möjligheten att avläsa områdets historiska utveckling bevaras. Farledens sammansatta karaktär – äldre brygg- och hamnmiljöer, agrara miljöer med gårdar och jordbruksmark, institutions-, industri- och rekreativmiljöer – respekteras. Ett urval av bebyggelse som speglar denna sammansatta karaktär ingår som lokala kulturmiljöer i detta program med särskilda förhållningssätt som styr kulturmiljöhänsyn vid framtida plan- och bygglovshantering. Delar av det orörda skärgårdslandskapet utgör naturreservat och skyddas genom särskilda föreskrifter.

Östra respektive västra kuststräckans karaktär och bebyggelsestruktur respekteras. Farledens övergripande karaktär, med ett glesbebyggt skärgårdslandskap i områdets östra del och ett mer tätbebyggt landskapsparti i områdets västra del, respekteras. Nya byggnader inordnas i respektive delområdes övergripande karaktär. Karaktärsskapande ny bebyggelse utformas och placeras så att den bildar en ny tydlig årsring i farledsmiljön.

Kvarnholmens industribebyggelse bildar, tillsammans med Saltsjöqvarn, framträdande landmärken längs med inloppet. Samtidigt ges tidiga utblickar mot Stockholms karaktäristiska siluett. Bostadsbebyggelse i anslutning till Kvarnholmen har delvis påverkat miljöns karaktär.

Riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården [AB 115]

Stockholms innerstad med Djurgården är en komplex och mångfacetterad urban kulturmiljö som i sin helhet är utpekad som riksintresse för kulturmiljövården. Riksintresset återspeglar stadens funktion som landets politiska och administrativa centrum sedan medeltiden och de mycket speciella topografiska och kommunikationsmässiga förutsättningarna för handel, samfärdsel och försvar som har präglat stadens framväxt. Riksintresset tar även fasta på utvecklingen inom stadsplane- och byggnadskonsten, vilken i Stockholm har fått särskilt tydliga uttryck med alla epoker från medeltiden till nutid väl representerade. Riksintressebeskrivningen återges i sin helhet i bilaga 1.

Riksintresset överlappar Kungliga Nationalstadsparken som i söder omfattar Ladugårdsgärdet, Södra Djurgården, Skeppsholmen, Kastellholmen och Beckholmen.

Bärande genomgående karaktärsdrag i Stockholms riksintresse är stadens anpassning till naturen, fronten mot vattenrummen och stadens siluett. Mot Saltsjöns vattenrum dominerar förkastningsbrantens mörka bergväggar vid Stadsgården, Katarina kyrkas siluett och Södermalms relativt brokiga bebyggelse av olika skala och årsringar vars gemensamma nämnare är att den anpassats efter topografin. I utblickarna mot Nybroviken och Strömmen dominerar siluetten av kontraster mellan enstaka accenter och den stora, mer enhetliga byggnadsmassan med sitt varierande och ofta småbrutna taklandskap. Kyrkspirorna i Gamla stan sträcker sig högt över taklandskapet och över Strandvägens representativa stadsfront vilar Hedvig Eleonoras kupol och den högt belägna Engelbrektskyrkan. Stenstaden kontrasterar mot Skeppsholmens, Kastellholmens och Djurgårdens grönare inramning med en glesare bebyggelse, många

landmärken och en tydlig koppling till sjöfarten som manifesteras genom kajer, hårdgjorda hamnplan och funktionsbyggnader.

Modernismens höga symbolbyggnader som i huvudsak placerats längs med Stockholmsåsen, såsom Hötorgs-city och Skattehuset kan endast uppfattas från delar av vattenrummet. Av Stockholms högre bebyggelse är det framförallt DN-skrapan och de f.d tidningskvarteren i Marieberg och delvis Söder torn som är väl framträdande. Sammantaget utgör Saltsjöns vattenrum en av stadens huvudsakliga historiska entréer och det landskapsrum från vilket många av stadens mest utmärkande karaktärsdrag kan upplevas. Nya inslag kan påverka stora delar av stadens front mot vattnet då det öppna vattenrummet erbjuder långa och fria vyer från flera viktiga stråk i staden.

Storkyrkans, Tyska kyrkans och Riddarholmskyrkans spiror avtecknar sig mot himlen högt över Gamla stans småbrutna taklandskap. Stadshusets karakteristiska torn syns också tydligt.

5. Studerade vyer

Tio avståndsvyer med de föreslagna byggnadsvolymer har tagits fram. Vyerna redovisar förslaget som förenklade byggnadsvolymer där volym och höjd framgår. I avståndsvyerna har även byggnadsvolymer i det pågående projektet Sickla stationshus lagts in.

De tio avståndsvyerna redovisar byggnadsvolymer sett från dels Värmdöleden och Uddvägen i nära anslutning till planområdet, dels från Lidingö och Fjäderholmarna i Stockholms inlopp samt från ett antal vyer sett från Stockholms stad. Utöver de framtagna avståndsvyerna har flera platser kring Saltsjöns vattenrum och Stockholms inlopp besökts i fält, bland annat genom den reguljära båttrafiken mellan Nybroplan och Lidingö (linje 80). Potentiella konsekvenser av planförslaget bedöms även utifrån platsbesöken.

Varje avståndsvy presenteras med en nollalternativsvy, där den antagna detaljplanen för Sickla station finns med, och en eftervy som representerar planförslaget.

Följande avståndsvyer har studerats:

Vyer i närområdet

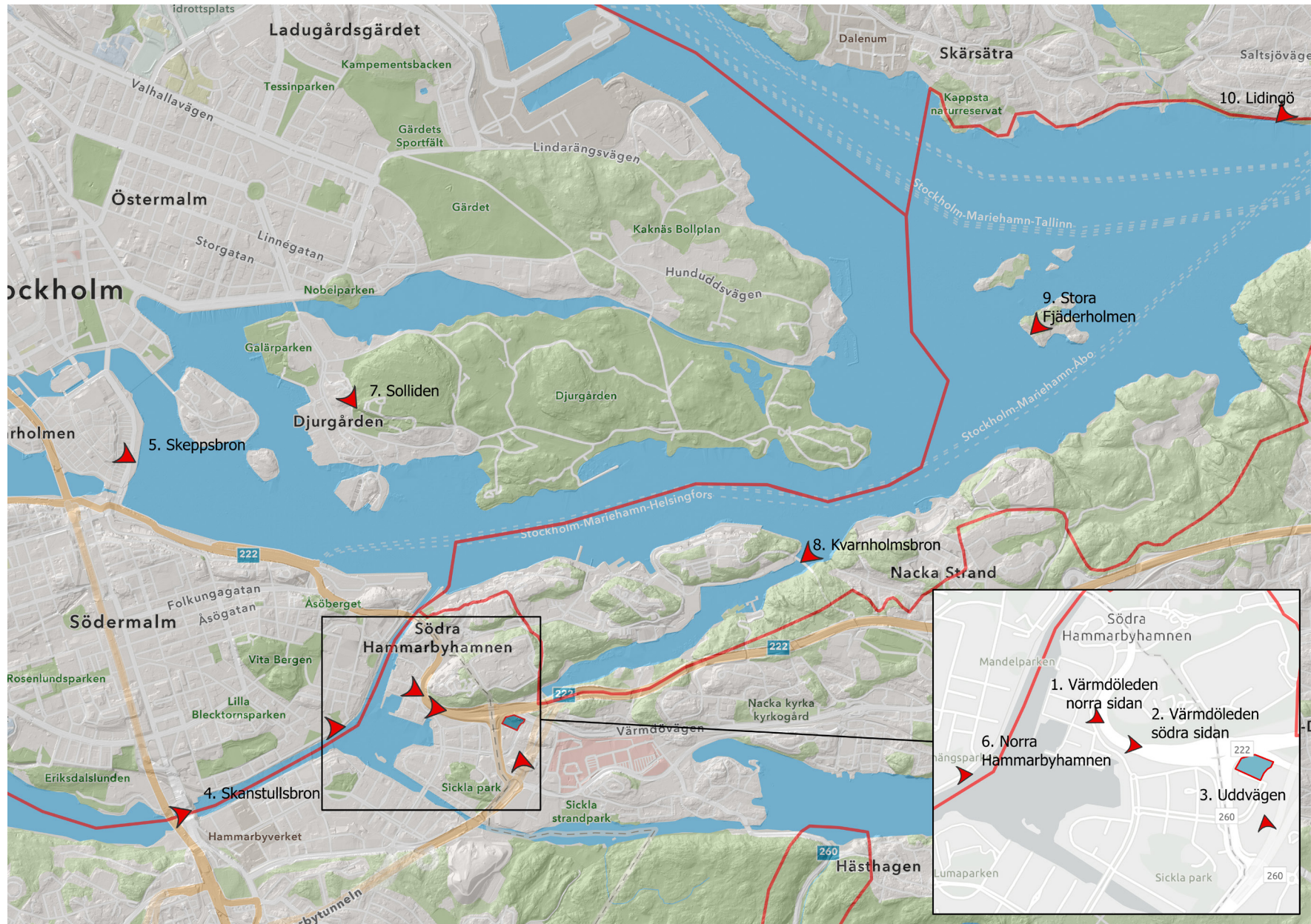
1. Värmdöleden, norra sidan
2. Värmdöleden, södra sidan
3. Uddvägen

Vyer från Stockholms innerstad

4. Skanstullbron
5. Skeppsbron
6. Norra Hammarbyhamnen
7. Solliden

Vyer från Stockholms inlopp

8. Kvarnholmsbron
9. Stora fjäderholmen
10. Lidingö

Karta över studerade avståndsvyer.

1. Värmdöleden, norra sidan. Vy nollalternativ.

1. Värmdöleden, norra sidan, planförslag.

2. Värmdöleden, södra sidan. Vy nollalternativ.

2. Värmdöleden, södra sidan, planförslag.

3. Uddvägen. Vy nollalternativ.

3. Uddvägen, planförslag.

4. Skanstullsbron. Vy nollalternativ.

4. Skanstullsbron, planförslag.

6. Norra Hammarbyhamnen. Vy nollalternativ.

7. Solliden, planförslag.

8. Kvarnholmsbron. Vy nollalternativ.

8. Kvarnholmsbron, planförslag.

9. Stora Fjärderholmen. Vy nollalternativ.

10. Lidingö. Vy nollalternativ.

6. Konsekvensbedömning

Påverkan och effekt

Påverkan på Klinten som ett landmärke i Nacka

- **(Vy 1-2)** I vyerna från Värmdöleden och Värmdövägen mot öst kommer såväl Tornen som Fronten att utgöra ett väl synligt och dominant inslag. Bebyggelsen kommer att helt eller delvis skymma Färgfabriken Klinten som idag utgör ett landmärke vid infarten till Nacka. Den rutmålade fasaden blev på 1950-talet karaktäristisk för färgfabriken och företagets skyltning ut mot Värmdövägen. Förslaget påverkar möjligheten att se och uppleva Färgfabriken från vägrummet markant samt medför att byggnadens roll som landmärke i utblickar mot öst förvinner helt.

I vyerna från Värmdöleden och Värmdövägen mot väst kommer Klintens östra gavel och norra långsida fortsatt vara väl synliga. Byggnaden kommer dock inte upplevas som en solitär i kvarteret utan inramas av ny hög och tät bebyggelse. Byggnaden bibehåller, trots en förändrad skala i omgivande bebyggelse, sin roll som ett landmärke i utblickar mot väst vid utfarten från Nacka.

- **(Vy 3)** Sett från Uddvägen och parken kring Fanny udde ges vyer mot Klintens karaktäristiska södra långsida. Delar av fasaden och byggnadskroppen kommer att döljas bakom Tornen, men öppna vyer mot den östra delen av byggnaden med sin karaktäristiska ruttmålade fasad kommer fortsatt finnas. De visuella sambanden mellan Fanny Udde, kvarvarande delar av industrimiljön vid Limfabriken AB Casco och Klinten kvarstår, även om den nya bebyggelsen samt omdaning av gårdsmiljön medför att nya volymer och element införs i miljön.

Påverkan på siluetten sett från Stockholms innerstad

- **(Vy 5)** Avståndsvyerna visar att Tornen tillsammans med bebyggelsen vid Sickla station kommer bli ett väl synligt inslag sett från Skeppsbron. Från större delen av Skeppsbron kommer Tornen uppfattas som skilda från Stockholms innerstad, och bilda ett nytt vertikalt inslag ovanför Henriksdalsbergets och Henriksdalsklippans siluett. När betraktaren rör sig söderut längs med Skeppsbron hamnar Tornen närmare Södermalms siluett. Sett från Slussbron kommer båda Tornen med största sannolikhet att döljas bakom Södermalms bebyggelsesiluett och Ersta kyrkas karaktäristiska tak. Idag sticker skorstenen vid Henriksdals reningsverk upp bakom Ersta kyrka. Då det högsta tornet om 40 våningar är lägre än skorstenen bedöms Tornen inte kunna påverka Ersta kyrka och Södermalms taklandskap.
- Sett från södra Skeppsbron, från Packhusgränd till Karl Johans torg, kommer Tornen att ligga bakom Södermalms bergsskärningar och Ersta trädgård. Tillsammans med Sickla stations högre byggnad och reningsverkets skorsten bildar de flera nya uppstickande element som kommer att påverka stadsbilden vid Ersta trädgård och den karaktäristiska bergsskärningen som avslutar Södermalms siluett mot öst. Större delen av Södermalms siluett påverkas dock inte.
- **(Vy 7)** Från Solliden och Skansenberget kommer byggnaderna tillsammans med bebyggelsen vid Sickla station utgöra ett markant inslag bakom Henriksdalsbergets jämna siluett. Detsamma gäller troligen från flera stråk längs med Strandvägen, Skeppsholmen, Kastellholmen och delar av Djurgårdens

stränder. Planförslaget innebär att modernismens borgliknande, jämna taksiluett bryts av en ny vertikal struktur och att Henriksdalsbergets betydelse som landmärke invid Saltsjöns vattenrum minskar något. Byggnadernas placering och utformning gör att de bör kunna läsas som en separat årsring bakom Henriksdalsberget, men innebär att Henriksdalsbergets siluett, som karaktäriseras av det för modernismen så karaktäristiska platta, jämna taklandskapet, kommer att bli mindre framträdande.

- **(Vy 4 och 6)** I vyer från Skanstullsbron och Norra Hammarbyhamnen kommer byggnaderna att utgöra ett väl synligt inslag bakom Hammarby sjöstads bebyggelse. Bebyggelsebilden präglas av det tidiga 2000-talets bostadsbebyggelse med kubiska former och platta tak och bedöms inte påverkas negativt av planförslaget. Byggnadernas placering gör att de inte kommer att läsas samman med Stockholms stads siluett sett från dessa vyer.

Påverkan på siluetten sett från Stockholms inlopp

- **(Vy 8)** Sett från Kvarnholmsbron kommer de båda Tornen att utgöra ett dominant inslag i landskapsrummet runt Svindersviken. Svindersvikens herrgård, med sin placering vänd mot vattnet, ingår redan i ett så pass urbaniserat landskap att den tillkommande bebyggelsen inte bedöms ge någon avgörande påverkan på sommarnöjesmiljön. Nackas siluett med Alphyddans punkthus och Henriksdalsbergets borgliknande bebyggelse, vilka genom sina placeringar markerar landskapets höjdparter, kommer att förändras och kontrasterna mellan de byggda höjderna och den lägre bebyggelsen i sänkorna minskar. Läsbarheten av bebyggelsestrukturen, med modernismens byggande av bostadsområden på skärgårdslandskapets höjdpunkter minskar något.

Sett från Värmdövägen västerut kommer Klinten fortsatt utgöra ett väl synligt inslag, trots en ny hög bebyggelsebild bakom byggnaden.

De direkta vyerna mot modernismens bostadsområden sett från farleden kvarstår. Sammantaget innebär förslaget viss påverkan på farledens värden.

- **(Vy 9)** Från vattenrummet invid Fjäderholmarna (foto taget från 30-50 m höjd, motsvarande utblickar från större färja) bildar Tornen ett väl synligt inslag i förlängningen av Svindersviken. Byggnadernas höjd och placering gör att de kommer vara ett nytt dominerande inslag i flera vyer från inloppet. Placeringen mellan Alphyddans högt belägna punkthus och Kvarnholmen minskar den karaktär av väl avgränsade bebyggelseenheter som är karaktäristisk för inloppets norra kust.
- **(Vy 10)** Från Lidingö, i höjd med Högberga, ges vida vyer över inloppet in mot Stockholm. Tornen lägger sig bakom Kvarnholmens redan höga siluett, och förstärker bebyggelseenhetens skala. Bilden är inzoomad, i de faktiska vyerna från Lidingö kommer det troligen att vara svårt att urskilja Tornen från Kvarnholmens bebyggelse, och hela enheten kommer att upplevas som en storskalig exploatering. Det är positivt att Tornen i denna vy inte hamnar mellan de avgränsade bebyggelseenheter längs med den norra kusten.

Potentiella konsekvenser

Sett från Värmdövägen och Värmdöleden mot öst kommer Klinten att förlora sin roll som karaktäristiskt landmärke vid infarten till Nacka. Läsbarheten av fasadens och byggnadens roll som reklampelare för verksamheten minskar därmed kraftigt. Sett från öst kvarstår rollen som landmärke delvis. Frontens placering mellan Klinten och trafikplats Lugnet medför negativa konsekvenser för Klinten med dess närmiljö.

De föreslagna byggnadsvolymer om 30 respektive 40 våningar kommer att bli ett nytt påtagligt inslag i stadsbilden, både sett från delar av Stockholms innerstad – såsom Skeppsbron, Nybroviken, Strandvägen och Solliden- och från stora delar av Stockholms inlopp. Det högre tornets ytterligare 10 våningar får stor påverkan på hur volymerna uppfattas från bland annat Skeppsbron.

De öppna vattenrummen i centrala Stockholm erbjuder långa och fria vyer mot några av Stockholms mest utmärkande karaktärsdrag, och merparten av stadens högre byggnader är idag inte synliga från vattenrummet. Trots att de föreslagna volymerna blir ett nytt inslag kring Stockholms vattenrum bedöms förslaget inte påverka riksintresset Stockholms innerstad. Detta för att volymerna uppförs utanför staden, och inte innebär en direkt påverkan på Stockholms front mot vattnet eller stadens siluett. Sett från den södra delen av Skeppsbron bedöms Södermalms siluett vid Ersta trädgård påverkas. Förslaget riskerar att delvis inverka på de karaktäristiska branta förkastningsbranterna och bebyggelsens anpassning till topografin. Då förslaget i merparten av vyerna från Skeppsbron kommer att uppfattas som bebyggelse skild från Stockholms innerstad, och inte bedöms kunna påverka taklandskapet på Södermalm så bedöms konsekvenserna vara små till måttliga.

Om det högre tornet skulle höjas ytterligare finns risk för påverkan på Ersta kyrkas siluett och taklandskapet.

Sett från Stockholms inlopp kommer den föreslagna bebyggelsen utgöra ett nytt påtagligt inslag från flera vyer. Upplevelsen av volymerna kommer att skifta beroende på var betraktaren befinner sig. Det vida landskapsrummet kommer bidra till att de nya volymerna blir mindre framträdande i Saltsjöns vattenrum i sin helhet. Genom planområdets relativt låglänta läge och de markanta höjder som avgränsar planområdet från Nackas norra kust kommer bebyggelsen troligen uppfattas som skild från bebyggelsefronten mot inloppet. De branta bergslutningarna, de gröna släppen och den gröna foten i mötet med vattnet kommer inte att påverkas av förslaget. Volymerna riskerar dock, beroende på var betraktaren står, att delvis påverka karaktären av avgränsade bebyggelseenheter, siluetten med modernismens bostadsmiljöer på höjderna samt medföra en förhöjd bebyggelseskala. Förslaget kommer att påverka Henriksdalsbergets roll som landmärke sett från Solliden och delar av både inloppet och Stockholms innerstad. Förslaget bedöms medföra vissa negativa effekter på riksintresset Stockholms inlopp.

I de av Nacka kommun antagna förhållningssätten till höga hus pekas platsen ut som lämplig för en bebyggelse om upp till 30 våningar. Programmet ger generella förhållningssätt för högre bebyggelse i Nacka, och en mer detaljerad lämplighetsprövning ska göras i respektive projekt. Den aktuella detaljplanen innebär att den högsta byggnaden ges 10 våningar mer än det angivna våningsantalet i programmet. Den högre höjden får, i jämförelse med det lägre tornet, stor inverkan på den föreslagna bebyggelsens dominans i landskapsrummet, framförallt från Skeppsbron men även sett från Lidingö.

7. Källförteckning

Alla tiders Stockholm – riksintressen för kulturmiljövården, Stockholmia förlag, Stockholm 2014

Kulturmiljöprogram för Nacka kommun, Nacka 2011

Förhållningssätt till höga hus i Nacka, version 1.2. Antagen av KS 2016-01-11

Bilaga 1. Riksintressebeskrivningar

Norra Boo - Vaxholm - Oxdjupet - Lindalssundet [AB 51, 58] (delen i Nacka och Boo sn)

Motivering:

Farledsmiljö utmed inloppet till Stockholm via Vaxholm, som speglar skärgårdens betydelse för huvudstadens sjöfart, livsmedelsförsörjning och rekreativt liv, som speglar levnadsbetingelserna för innerskärgårdens befolkning alltsedan medeltiden och som speglar Stockholms utbyggnad mot öster. Här kan levnadsförhållanden för olika sociala skikt utläsas, liksom utvecklingen inom transportteknik och arkitektur. (Skärgårdsmiljö, Rekreativmiljö, Sommaröjesmiljö, Fritidshusområde, Industrimiljö).

Uttryck för riksintresset:

Skärgårdskaraktären som går ända fram till Stockholms centrala vattenrum. De i huvudsak obebyggda bergsslutningarna och den otillgängliga karaktären på farledens södra sida i kontrast till de mer låglänta landskapspartierna på farledens norra sida, dit bebyggelsen huvudsakligen lokaliserats, och den varierade landskapsbild detta skapat. Kommunikationernas utveckling så som de framgår av äldre bryggor och hamnlägen, bebyggelsegrupper, sjökrokar och platser för handelsutbyte och service för sjöfararna. Ångbåtsepokens nya bryggor, och bebyggelse som växte fram i spåren av detta från och med mitten av 1800-talet. Gårdar, jordbruksmarker och skogsbevuxna landskapspartier som speglar skärgårdsbefolkningens levnadsbetingelser och sammansatta ekonomi i äldre tid, baserad på jordbruk, fiske och sjöfart samt varuleveranser till Stockholm. Binärningar som båtbyggeri. Bebyggelse som visar hur områdena närmast Stockholm från 1500-talet tagits i anspråk för sociala inrättningar och industriella anläggningar och från tiden kring sekelskiftet 1900 exploaterats för stora villor för permanentboende. Danviken hospital och Danvikshem. Lämningar efter tidiga industrianläggningar utanför Danvikstull och 1800-ta-

lets storskaliga industrier vid bl.a. Augustendal, Finnboda och Kvarnholmen med sammanhörande hamnanläggningar, bostäder och annan bebyggelse. Uttryck för rekreativt liv alltsedan 1700-talet. Svindersvik och Stora och Lilla Nyckelviken från mitten av 1700-talet. Sommarvillor från 1800-talets senare del och 1900-talets början, "grosshandlarvillor" med rik lövsågeridekor och villor som visar den fortsatta arkitekturutvecklingen, byggda för en ny samhällsklass av välbärgade företagare och belägna vid vattenbrynet nedanför ett brant berg, högt uppe på bergskanten, på de små öarna i farleden eller på större öar. Pensionat och uttryck för uthyrningsverksamheten av den äldre skärgårdsbebyggelsen till sommargäster, med åtföljande förändringar av bebyggelsen. Sportstugor och områden med fritidsbebyggelse av enklare slag från 1900-talet, för ett bredare lager av Stockholms befolkning. (Miljön berör även Lidingö, Vaxholm och Värmdö kommuner).

Stockholms innerstad med Djurgården [AB 115]

Motivering:

Storstadsmiljö, präglad av funktionen som landets politiska och administrativa centrum sedan medeltiden och de mycket speciella topografiska och kommunikationsmässiga förutsättningarna för handel, samfärdsel och försvar. Utvecklingen inom stadsplan- och byggnadskonsten har fått särskilt tydliga uttryck med alla epoker från medeltiden till nutid väl representerade. Residensstad, domkyrko- och universitetsstad samt viktigsjöfarts- och industristad. (Stiftsstad, Skolstad).

Uttryck för riksintresset:

Uttryck för funktionen som huvudstad och förvaltningsstad alltsedan medeltiden, men särskilt från 1600-talet och framåt. Kungliga miljöer, byggnader för rikets och länets förvaltning, kulturinstitutioner och annan be-

byggelse som sammanhänger med funktionerna som huvudstad och länsstad. Den medeltida storstaden med tät stenbebyggelse. Staden mellan broarna, "Gamla Stan" som i gatunät och bebyggelse främst speglar Stockholms uppkomst och utvecklingen under olika skeden av medeltiden och 1500-talet, med den äldsta delens planmönster av stora oregelbundna kvarter innanför långgatorna och den senare medeltidens karaktäristiska "revbensmönster" med små smala gränder ner till vattnet. Kyrkorna och de många husen med medeltida murverk, gaturummens och torgens karaktär. Bevarade rester av det äldsta gatunätet på Södermalm. Kyrkor på malmarna, som genom läge, namn och till en del murverk bevarar minnet av medeltidens och 1500-talets stad. 1600-talets starkt expansiva stad, med stadsplanestruktur, de offentliga rummen och bebyggelsen. Gamla Stans yttre "årsring", med Skeppsbroraden, Nygatskvarteren och slottsområdet. Riddarholmen och Blasieholmen. Det stora reglerings- och utbyggnadsområdet på malmarna, med planstruktur, kyrkor, offentliga byggnader och bostäder. Den förindustriella stadens spridning av verksamheter och sociala skiktning i boendet. Områden med stenhus från 1600-, 1700- och första delen av 1800-talet, både för aristokratin, den nya klassen av rika borgare och för ett lägre borgerligt skikt - stads-palats, malmgårdar, borgargårdar samt även äldre parker och inslag av grönska. De lägre samhällsklassernas småskaliga trähus i stadens dåvarande ytterkanter och otillgängliga delar. Det sena 1800-talets stadsbyggande med esplanadsystemet och gator av olika bredd och karaktär, och byggnader i bestämda hushöjder. Villastaden, nya typer av offentliga byggnader, folkrörelsebyggnader och -miljöer, kommunaltekniska anläggningar och parker. Genombrottsgator och områden planlagda som "ny stadsdel" i enlighet med 1874 års byggnadsstadga. Den täta och enhetliga stenstadsbebyggelsen. 1900-talets stadsbyggande och bebyggelseutveckling. Lärkstaden, Diplomatstaden, Bir-

kastan, Röda Bergen, Kungsgatan och andra miljöer som återspeglar stadsplanering och bebyggelseutvecklingen under århundradets inledande årtionden. Terränganpassade planer, storgårdskvarter, men även fullföljandet av den äldre rutnätsstaden. Parkanläggningar och grönska, innerstadens koloniträdgårdar. Uttryck för det moderna välfärdssamhället och dess stadsbyggande, så som Gärdet, Slussen och Hötorgscity. Smalhusområdet Abessinien i Hjorthagen. Sjöfarts-, handels- och industristaden. Hamnanläggningar från skilda tider och byggnader som hör ihop med flottan och sjöfarten. Skeppsholmen och Kastellholmen, delar av Djurgården, Beckholmen. Kontor, bankpalats, försäkringsbolag, varuhus och andra handels- och näringslivets byggnader. Industrimiljöer som speglar Stockholms betydelse som industristad alltsedan 1600-talet, bland annat Barnängen, Kungliga Myntet, Ludvigsberg, Almgrens sidenväveri och de många bryggerierna. Det vetenskapliga, intellektuella och religiösa livets byggnader och miljöer. Observatoriet, den gamla tekniska högskolan och byggnader och miljöer som hör samman med det gamla universitetsområdet. Byggnader för akademier och lärda samfund. Bibliotek, utställningslokaler och de många museerna. Institutionsbältet på Norra Djurgården. Bergianska trädgården. Nöjeslivets, samvarons och rekreationslivets byggnader och miljöer. Teatrar och konsertsalar, Gröna Lunds tivoli och andra nöjesetablissemang. Anrika restauranger och värdshus, ordenshus och lokaler för olika sällskap, Skansen, Fåfängan, idrottsanläggningar, parker och flanörstråk. Djurgårdens bebyggelse och rekreationslandskap, med rötter i 1600-talets kungliga jaktpark. Utvärdshus, slott och villor med omgivande parker från 1600- och 1700-talen och senare. Andra Stockholmska särdrag som anpassningen till naturen, fronten mot vattenrummen och Stockholms inlopp, både från Saltsjön och Mälaren. Vyerna från viktiga utsiktspunkter, blickfång, kontakten med vattnet. De tydligt avläsbara "årsringarna" i stadsväxten. Stenstadens

tydliga yttre gräns. Stadssiluetten med den begränsade hushöjden där i stort sett bara kyrktornen och offentliga byggnader tillåts höja sig över mängden. Byggnader och miljöer med anknytning till konstnärliga verk och historiska personer. (Delar av området utgör Nationalstadspark enligt NRL 3 kap 7 §).

